

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för Kulturmiljö i Kalmar län.

Områdesnamn: Gråborg

Områdeskod: 84014016

Kriterier: Fornlämningar, Bebyggelse, Odlingslandskap.

Kommun: Mörbylånga

Kartblad: Ekonomiska kartan: 046 69

Topografiska kartan: 046/047 Kalmar/Runsten NO/NV

Övriga riksintressen enligt NRL som berör området: NRL 2:6; Naturvård N 73, Friluftsliv F10 samt NRL 3:1, 2 och 3.

Skydd

- § Lagen om kulturminnen m m. (SFS 1988:950)
- § Naturvårdslagen

Hot

Åtgärdsförslag

- Ingen ytterligare bebyggelse bör tillkomma.
- Vårdplan finns för landskap/fornvård. Vårdas av Vitterhetsakademien.

Områdesbeskrivning

Gråborg är Ölands största fornborg belägen centralt i mittlandsskogen. Strax norr om borgen ligger ruinerna av det medeltida S:t Knuts kapell. Borgen består av en 4-7 meter hög ringmur, som innesluter en yta på 210 x 160 mete. Över porten i väster har ett medeltida valv slagits. Borgens inre är uppodlat och talrika lösfynd har insamlats. Liksom Eketorp tycks borgen ha flera bebyggelseperioder. Den bör ha anlagts under folkvandringstid och haft en omfattande användning under äldre medeltid. Ännu 1677 användes borgen vid kriget mot danskarna. I äldre akter kallas borgen för Backaborg eller Borg. År 1450, då Backaborg ägdes av Vadstena kloster, rapporteras att skatten tidigare utgått i två tunnor salt. Detta antyder att borgen under medeltiden haft karaktär av handelsplats, troligen i förening med någon administrativ funktion. Kyrkans namn, S:t Knuts, antyder kontakt med de danska Knutsgillena. Borgs by ägs sedan 1945 av Vitterhetsakademien. I de gamla ängs- och hagmarkerna utförs årligen vårdarbeten.

Sammanfattning

Motivering: Borgmiljö. Ölands största fornborg med strategisk placering i skyddat läge i mittlandsskogen.

Uttryck för riksintresset: Borgen är anlagd under järnålder och använd senast 1677. I ringmurens västra del finns ett medeltida portvalv. I området ingår även ruinerna av det medeltida S:t Knutskapellet, som markerar borgens betydelse som handelsplats. I angränsande område finns välhävda ängs- och hagmarker samt en hålväg, troligen av förhistoriskt ursprung.

Referenser:

- Hagberg, U.E., I: Med arkeologen Sverige Runt. Öland. Stockholm 1980.
- Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer på landsbygden inom Mörbylånga kommun på Öland. Riksantikvarieämbetet genom Johan von Reis. Kalmar 1979.
- Fornlämningsmiljöer på Öland. Länsstyrelsen i Kalmar 1981.